

Navn	Tolgetjød
Andre navn	Sørhaug
Fylke	Rogaland
Kommune	Haugesund
B.g.kart 1:50000	1113 I Haugesund (foreløpig)
B.g.kart 1:250000	Haugesund

Oversiktsbilde

(Klikk på bilder for forstørrelse)

Kleberlignende stein kan skimtes i bakgrunnen (PS 1998)

Steintype	Kleberstein
UTM	888-923.5
Befaring	5.7.1998
Geol. undersøkelse	Ukjent (lite trolig)
Ark. undersøkelse	Ja (se under)

Lokalisering

Lekeplass ved krysset mellom Ryfylkegata og Tolgegata, 100 m øst for rutebilstasjonen i Haugesund

Fortsetter...

(Bilde mangler)

(Bilde mangler)

Topografisk beskrivelse

Planert plass med en markert, lav, bevokst bergvegg mot vest. I følge AMIS arkiv skal det være en klebergang omtrent midt på denne bergveggen. Befaringen viste at det ikke er snakk om en klebergang, men en svært myk grønnskifer (skjærsone?). Det gamle bruddet ligger sannsynligvis under lekeplassen. Det var i følge Tuastad (1949) og AMIS arkiv temmelig dypt.

Type brudd	Bygningstein og skulptur	Hovedbruksperiode	Middelalder/18-&1900 tall.
Synlige uttaksspor/ historie	<p>Ingen i dag. Sannsynligvis dreier det seg om det største klebersteinsbruddet i Haugesund-regionen. I følge Tuastad (1949) er det nevnt allerede i 1745, da blir det påpekt at det ble brutt stein her til kirken på Avaldsnes i middelalderen. Tradisjonen sier også at det er brutt stein her til Moster kirke og Stavanger domkirke. Videre er bruddet tatt opp igjen i 1923 til bygging av tårnet til kirken på Avaldsnes. Sannsynligvis er det også benyttet under restaureringen av Stavanger domkirke. Dette er et av de få bruddene i Haugesund-regionen som kan ha vært benyttet til bygningsstein.</p>		
Tipper	<p>Ingen i dag.</p>		
Brukseksempler	<p>Tradisjon: Avaldsnes kirke (middelalder og restaurering), mulig Utstein kloster, Stavanger domkirke.</p>		

Lokal geologi

I følge berggrunnskartet består området omkring av uddifferensiert grønnskifer tilhørende Hardangerfjord-dekkekomplekset. Sannsynligvis er forekomsten derivert fra et ofiolitt-fragment fra Karmøy-ofiolitten (som de mange andre kleberforekomstene i regionen). Siden bruddet ikke er synlig kan det ikke sies mer.

Geologisk forekomsttype

Trolig omvandlet ultramafitt.

Utseende

Skal man dømme etter den sikreste kilden, nemlig den som sier at bruddet ble benyttet til tårnet på Avaldsnes-kirken i 1923, dreier det seg om en mørk grå kleber som på avstand gir inntrykk av å ha "leopard-mønster". Dette mønsteret kommer trolig av anrikning av kloritt og brunfarget karbonat i soner. Flere typer kan finnes!

Spesielle kjennetegn

"Leopard-mønsteret"?

Prøver

Ingen.

Petrografiske analyser

-

Andre analyser

-

Forvitring

Avaldsnes-kirken (tårn og portaler/vinduer på den middelalderse delen): Svak oppløsning av karbonat, noe delaminering av folierte varianter. Steinen virker ofte "slitt", men dette kan også komme av behandling under behandling/restaurering.

Muligheter for nytt uttak

Ingen

Litteratur

Tuastad (1949)

Arkivmateriale

AMIS I reg.nr. 7340E4 R3 (Arkeologisk Museum Stavanger)

Fotos

I spesialarkiv ved NDR

Annet

Bruddet "Litla Tolgetjødn" ligger i Leirangergata, ca. 100 m SV for Tolgetjødn. Dettte bruddet er også ødelagt/tildekket.

Fortsetter...